

20

Forskningsbaseret viden om livet og undervisningen i ungdomsuddannelserne

GymPæd 2.0

Redaktion

Anne Jensen
(ansvarshavende)
Lektor, institutleder
anne.jensen@sdu.dk

Anke Piekut
Lektor
ankep@sdu.dk

Peter Hobel
Lektor
hobel@sdu.dk

Kurt Kjær Olesen
Specialkonsulent
kol@sdu.dk

ISSN 1904-3961

ISBN 978-87-7938-125-4

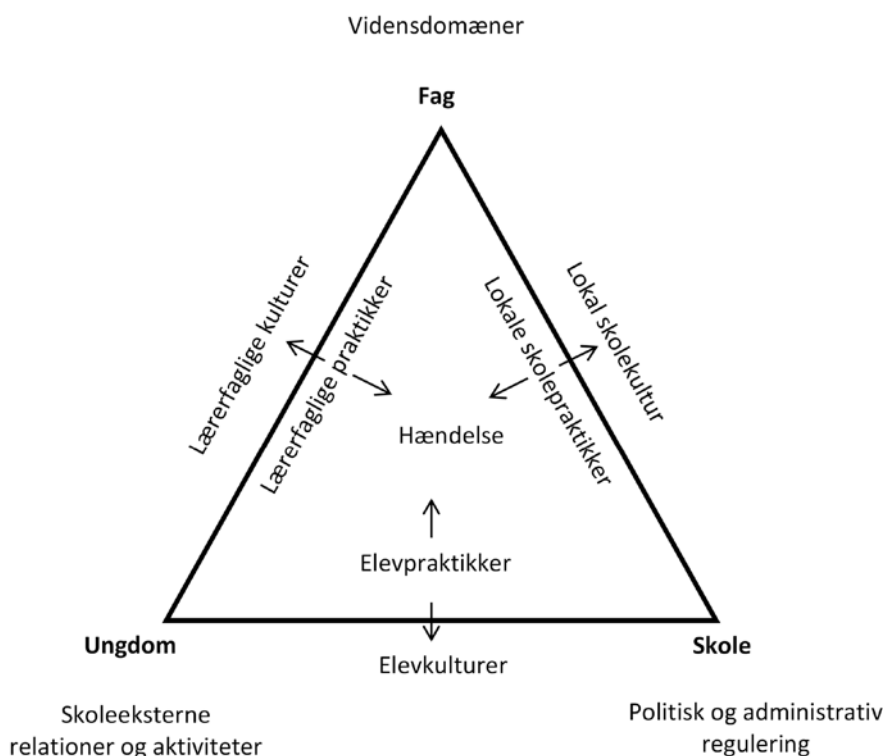
Kære læser

Det første år er gået i "Reform2017"-projektet, og vi er et år inde i reformeringen af de gymnasiale uddannelser. Dette særnummer af GymPæd2.0 præsenterer de første resultater fra det longitudinale forskningsprojekt "Reform 2017", hvor et hold forskere inden for uddannelsesvidenskab på Institut for Kulturvidenskaber, Syddansk Universitet (SDU), følger 37 skoler med i alt 48 gymnasiale uddannelser i 4 år. Målet er, gennem kvantitative og kvalitative data og analyser, at forstå, hvordan reformen udvikler og udfolder sig såvel på det enkelte gymnasium som i gymnasiet generelt med henblik på at skabe solid viden om den aktuelle situation i det danske gymnasium. Projektet hedder "Reform 2017", fordi reformen er afsættet, men projektets interesse retter sig mod 'Gymnasiet anno 2017' og i at forstå de sidste 20-25 års udviklinger og forandringer, hvilket artiklerne i dette tidsskrift tydeligt viser.

Forskningsprojektet bygger videre på tiltag og erfaringer med de tidligere reformer, der på den ene side forefindes på de deltagende skoler, og på den anden side er forankret i forsknings-, udviklings- og evalueringsaktiviteter gennemført af SDU. Samtidig bygger forskningsprojektet på en antagelse om, at skolernes reformarbejde må forstås i lyset af skolernes forskelligheder, hvad angår uddannelsesprogrammer, organisering af lærernes arbejde, elevgrundlag, grad af digitalisering mv., samt må have reference til ledernes, lærernes og elevernes opfattelser af deres arbejde, opgaver og skole og de organisatoriske og didaktiske muligheder, der er til stede. Forandring skabes af mennesker, ikke af reformbestemmelser. Således reflekterer projektet sammenhængen imellem eksisterende forskningsbaseret viden, de enkelte skolers erfaringer, visioner og praksisser og de politiske intentioner, som reformen er et udslag af.

For analytisk at fokusere de beskrevne udviklingsprocesser tager projektet udgangspunkt i den model til analyse af skrivehændelser, som er udviklet i regi af projekt Faglighed og skriftlighed (Christensen, Elf & Krogh 2014: 34-44), idet den i projektet er generaliseret ift. skoleudviklingshændelser i bred forstand (Qvortrup, Zeuner, Raae 2017).

Modellen viser, hvordan dynamikken i skoleudvikling kan begribes som hændelser, der

Faktaboks:

Projektet er baseret på en mixed method-tilgang med kvantitative surveys til elever, lærere, ledere og bestyrelser og kvalitative casestudier med interviews af elever, lærere, ledere hvert halve år henover 4 år (sidste år følges eleverne for at se, hvordan de bruger deres gymnasiale uddannelse).

Der deltager 37 med ialt 48 gymnasiale uddannelser i de kvantitative studier. I de kvalitative casestudier deltager 15 skoler.

I den indledende baseline gennemført i perioden oktober 2017-primò marts 2018 fik vi 6234 elevsvar og 877 lærersvar. Der er desuden 126 svar fra skole- og pædagogiske ledere, og 113 besvarelser fra de deltagendes skolers bestyrelser.

Svarprocenten for eleverne er 58,54%, for lærerne er svarprocenten 44,97%, for lederne er den 67,57% og for bestyrelsesmedlemmerne er den 53,55%.

Der er gennemført kvalitative casestudier på: tre htx-, tre stx-, fire hhx- og fire hf-uddannelser. Vi mangler at gennemføre kvalitative studier på én stx-uddannelse, som har givet positivt tilsagn om deltagelse heri. Det har ikke været muligt at finde fire htx-caseskoler indenfor studiets rammer. Analyserne i dette nummer af GymPæd 2.0 er næsten udelukkende baseret på de kvantitative studier.

Følg vores projekt på facebook: "Reform 2017" (<https://www.facebook.com/groups/194079694530651/>)

Hjemmeside: https://www.sdu.dk/da/om_sdu/institutter_centre/ikv/forskning/forskningsprojekter/reform+2017

udspiller sig i et krydsfelt mellem elevpraktikker og -kulturer, lærerpraktikker og -kulturer samt skolepraktikker og -kulturer. Der er altså flere aktører og processer (fx lærernes undervisnings- og samarbejdspraksis, eleverne læringsstrategier, ledernes ledelses- og styringspraksis og samarbejde med bestyrelserne), som er med til at skabe, vedligeholde og udvikle undervisningskulturen. Man kan sige, at forskningsprojektet er forankret i en implementeringsteoretisk forståelse, der har mange ligheder med konklusionerne i de store amerikanske Head Start-projekter. Her har man massive erfaringer med, at implementering på pædagogiske områder er stærkt afhængige af, hvad der forekommer meningsfuldt for de udøvende. Således er vi ikke i projektet optagede af, hvorvidt reformens intenderede mål opfyldes. Vi er derimod optagede af, hvordan ledere, lærere og elever – støttet af deres bestyrelser – reformulerer og fortolker de indsatser og ændringer, der lægges op til i reformen. Det skaber et teoretisk fokus på at undersøge de processer, der reelt forekommer i forbindelse med reform-udmøntning, snarere end undersøgelse af lineære top down-processer, der udgår fra Undervisningsministeriet. Det centrale bliver de iterative bevægelser, der

indgår i såkaldt 'forhandling af mening'; man taler om en form for formativ reformulering (Engeström 2011).

Indhold

SDU-forskergruppen bag projektet samler i denne udgave af GymPæd 2.0 analyser og resultater, som i særlig grad har optaget os på baggrund af den omfangsrige og udfolde- de baselineundersøgelse, vi har foretaget i skoleåret 2017/2018.

Den første artikel "**Reformarbejdet 2017/2018 i de gymnasiale uddannelser**" præsenterer analyser og resultater knyttet til en række overordnede fokuseringer. Artiklen undersøger, hvordan reformen opleves af ledere og lærere, hvordan arbejdet med den organiseres, hvad der er prioriteret, og hvilke praktiske ændringer, der allerede er på vej.

Artikel 2, "**De fire gymnasiale uddannelser – forandringer og forskelle**" er en sammenlignende analyse af de fire uddannelsesprogrammer. Analysen præsenterer ligheder og forskelle imellem de fire gymnasiale uddannelsesprogrammer. Der er fokus på at beskrive uddannelsesprogrammerne ud fra 1) historiske intentioner med de forskellige uddannelser, 2) sammenlignende analyse af kulturtræk i uddannelserne. En teoretisk analyse bruges som analyselinse for de empiriske data fra baselineundersøgelsen med henblik på at give et nutidigt og

opdateret øjebliksbillede af forskelle og ligheder mellem uddannelserne.

Artiklen **"Forskydning af ansvar og forventninger i de gymnasiale uddannelser"** baserer sig på en læsning af udviklingen igennem de seneste 13 års reformer af gymnasiernes, og her konstateres det, at reformprocesserne har øget gymnasiernes fokus på deres udadvendte strategiske kapacitet (Raae, 2008), hvilket har ført til forskydninger i balancen mellem "institutionernes indre styringsprocesser (fag og dannelse)" og "skolens funktion som (politisk) element i det omgivende samfund" (Raae, 2011). Denne forskydning af ansvar og forventninger analyserer vi set fra eleverne, lærerne og ledernes perspektiv, og vi giver et bud på, hvad status er.

I gymnasireformen er digitalisering et særligt indsatsområde. Udvikling af elevers digitale kompetencer er ét ud af fire særligt fremhævede kompetenceområder i aftaleteksten, og der skal i undervisningen anvendes nye digitale arbejdsformer. Artikel 4, **"Digitalisering i de gymnasiale uddannelser – status 2017"** stiller derfor spørgsmålet: Hvordan tilskrives digitalisering betydning i gymnasieskolen anno 2017? Spørgsmålet belyses ud fra lærere og elevers holdninger til digitalisering, bl.a. oplevelse af, om digitalisering ansporer eleverne til eksamenssnyd. Der samles op i forhold til, hvad digitalisering i skolen monstro kommer til at betyde.

I artikel 5, **"Hvordan opfatter elever og lærere fagligt samspil?"** analyseres elever og læreres opfattelse af fagligt samspil. Fokus er på at besvare spørgsmålene: Hvordan opfatter elever og lærere efter reform 2017 det faglige samspil? Hvordan tilskriver de det faglige samspil mening, og hvilken værdi tillægger de det? På baggrund af analyserne tilbydes der nye hypoteser til videre undersøgelse om fagligt samspil.

Artikel 6, **"Kapacitetsopbygning og -forvaltning"** handler om, hvordan kapacitetsopbygning og -forvaltning praktiseres på skolerne, hvordan lærere og ledere forholder sig til og oplever arbejdet hermed, og hvordan reformkravene om kvalitetsudvikling og kompetenceløft mødes. Artiklen viser, at det er svært at konkludere noget entydigt om disse emner på baggrund af projektets første undersøgelser, men den udpeger nogle

opmærksomhedspunkter i gymnasiernes arbejde.

Artikel 7, **"Skriftlighed i overgangen mellem grundskole og gymnasial uddannelse"** handler om, hvordan lærere og elever ser på skriftlighed i konteksten af elevernes overgang mellem folkeskolen og gymnasiet. Der fokuseres i analyserne på følgende tre temaer: 1) Hvad forstår elever og lærere ved skriftlighed? 2) Hvordan karakteriserer elever sig selv som skrivere? 3) Hvordan hænger det sammen med lærernes opfattelse af skriftlighed og det skriftlige arbejdes faglige funktion?

Artikel 8 handler om **"Evaluering i overgangen mellem folkeskole og gymnasium"**. I den fokuserer vi på, hvilke oplevelser og erfaringer om evaluering 1. g elever bringer med fra folkeskolen, og hvilke forventninger de har til evaluering i gymnasiet. Der fokuseres på at finde ud af, om folkeskolens evalueringspraktikker har betydning for elevernes tilgang til formative og summative evalueringsaktiviteter i gymnasiet.

Artikel 9, **"Overgangserfaringer – vejen fra grundskolen til gymnasiet"**, undersøger, hvordan eleverne har oplevet overgangen fra folkeskole til gymnasiet. Der fokuseres på, hvordan eleverne oplever sig forberedte på det nye gymnasieliv, og hvordan de oplever de første måneder af ungdomsuddannelsen. Hovedkonklusionen er, at eleverne generelt forholder sig positivt til overgangen mellem skoleformerne, men også at nogle elever har forskellige udfordringer med overgangen.

Projektledelsen

Ane Qvortrup, Professor
Camilla Kølsen Petersen, Lektor
Nikolaj Elf, Professor

De fire gymnasiale uddannelser – forandringer og forskelle

af Ane Qvortrup, Camilla Kølsen Petersen og Peter Henrik Raae

En væsentlig og eksplicit politisk intention med reform 2017 er at gøre de gymnasiale uddannelser ligeværdige. Denne intention kender vi fra 2005-reformen, hvor både htx og htx blev sidestillet med stx som adgangsvej til videregående uddannelser, og hvor også hf i højere grad fik karakter af en ungdomsuddannelse. Spørgsmålet er, om disse forhold har haft betydning for uddannelsernes orienteringer, deres didaktiske profiler, organisationstænkning og ledelsestilgang samt elevsammensætning, som tidligere har tegnet sig væsensforskelligt på tværs af uddannelserne (Gleerup & Wiedemann 2001, Gleerup 2002, Rasmussen 2005). I denne artikel ser vi på, hvorvidt vi – ud fra data, der hentes i reformfølgeforskningens baselineundersøgelse – kan spore forskydninger i forskellene mellem uddannelserne, sådan som de tidligere er beskrevet.

Artiklen præsenterer skiftevis vores læsning af uddannelsernes orienteringer ud fra te-

orieerne og et empirisk øjebliksbillede af den samme orientering set gennem vores baselineundersøgelse fra forskningsprojektet. Til slut præsenteres vores datagrundlag som dokumentation for de empiriske udsagn.

De fire gymnasiale uddannelser anno 2017

Uddannelsernes orienteringer undersøger vi gennem elevernes hensigt med at vælge samt forventninger til gymnasiet, mens de didaktiske profiler, organisationstænkning og ledelsestilgang for det første belyses gennem lærernes prioriteringer af undervisningsformer samt deres oplevelse af en række konkrete tiltag i reformen, og for det andet belyses gennem læreres og lederes oplevelse af reformen, af kompetenceudvikling og af skolens ledelse. Elevsammensætning belyses igennem en række baggrundsvariable om elevernes køn, etnicitet og forældres etnicitet.

Uddannelsernes orienteringer

Den almen gymnasieuddannelse kan føres

tilbage til den katolske kirkes præste- og katedralskole, latinskolen, som i 1903 reformeredes til det, der efterfølgende benævntes højere almenkole. Den højere almenkole havde ligesom i dag det dobbelte formål at være studieforberevende og humanistisk, almindelig, ift. sidstnævnte med en skellen mellem et humanistisk sprogligt og et humanistisk matematisk sigte (Rasmussen 2005), der siden er blevet erstattet af forskellige faglige specialiseringsmuligheder (linje-, gren- og valgkonstruktioner).

Højere handelseksamen, nu hhx, har siden sit udspring i 1920'erne været kraftigt orienteret mod det merkantile. Indtil midten af 1960'erne gav den kun adgang til videregående studier på handelshøjskolerne, men siden 2005-reformen har den været sidestillet med det almene gymnasium, hvor den har bevaret sin merkantile toning med markante profilfag.

Højere teknisk eksamen, htx, er den yngste af de gymnasiale uddannelser. Den etableredes som forsøg i 1982 og har fra sin etablering haft fokus på naturvidenskabelig højere uddannelse, ikke mindst ingeniøruddannelserne, kombineret med en tydelig teknologisk dannelsesorientering. Også htx-uddannelsen blev i 2005 formelt sidestillet med stx som adgangsvej til videregående uddannelser.

Højere forberedelseksamen, hf, blev oprettet i 1966 og var specielt rettet mod de voksne, der først i en noget senere alder ønskede sig en adgangsgivende eksamen. Med 2005-reformen indførtes en ny struktur, der pegede mod, at det to-årige hf i højere grad fik karakter af en ungdomsuddannelse, og med 2017-reformen orienteredes hf mod mellemlange og kortere videregående uddannelser.

Spørger man de unge i dag, viser der sig delvist andre mønstre (se tabel 1). Reform 2017-undersøgelsen gør det klart, at de unge er meget orienteret mod uddannelsernes perspektiv ift. videregående uddannelse. Når man spørger de unge, hvorfor de har valgt at gå i gymnasiet, svarer flest på tværs af de fire uddannelser, at de gerne vil have adgang til videregående uddannelse. Den næsthypigst valgte årsag varierer uddannelserne imellem. Hhx- og htx-eleverne markerer, at de forventer at kunne bruge det, de lærer, mens stx- og hf-elever alene angiver, at 'det er vigtigt at uddanne sig'. Stx- og hf-elever-

nes markering kan forstås på den måde, at de opfatter, at uddannelsen er et mål i sig selv – ikke nødvendigvis begrundet i det almindelig sigte, men opfattet som et trin i et livslangt læringsforløb, hvor hhx og htx-eleverne er optagede af uddannelsernes brugspotentiale. Eleverne havde i listen over årsager mulighed for at vælge almindelig uddannelse som en begrundelse for at få i gymnasiet, men det har de ikke prioriteret. Vi spørger også eleverne, hvad de forventer at få ud af deres gymnasiale uddannelse. Her er de to hyppigste markeringer blandt de 16 mulige styrket faglighed og personlig udvikling - her ser vi ingen forskel på tværs af uddannelserne.

Didaktiske profiler

Jørgen Gleerup og Finn Wiedemann foreslår at forstå uddannelsernes didaktiske profiler som forskellige indgange til den almene dannelse, en teknologisk-samfundsmæssig på htx, en samfundskulturel merkantil på hhx og en videnskabelig og æstetisk kulturel på stx (Gleerup & Wiedemann 2001). Case-metoden og det tværfaglige projektarbejde med henblik på det merkantiltfaglige er ifølge Gleerup og Wiedemann kendetegnende for hhx, mens problemorienteret undervisning og produktorienteret projektarbejde med henblik på det naturvidenskabeligtteknologiske er kendetegnende for htx. Langt vanskeligere er det dog at pege på en særligt kendetegnende didaktik for stx. Ifølge Gleerup og Wiedemann (2001) og Gleerup (2013) vil det sammenlignet med de to førnævnte uddannelser være dækkende at tale om et mere kognitivt fokus og en orientering mod videnskabsfaget og de teorier og metoder, som kendetegner universitetsudgaven af fagene. Der er en meget ringe erhvervsorientering og traditionelt ikke fokus på tværfaglighed. Med hensyn til hf foreslår Gleerup (2013), at hf-elevers og kursisters ofte særlige baggrunde betyder, at hf-didaktikken er mere orienteret mod forskellige former for elevdeltagelse, end det gælder de øvrige gymnasiale uddannelser.

Vi har undersøgt de beskrevne didaktiske fokuseringer i de fire uddannelser (se tabel 1). Her finder vi på tværs af lærerne på alle fire gymnasiale uddannelser en enighed om, at eleverne udvikler sig personligt og lærer mest fagligt set, når de samarbejder indbyrdes og med både lærere og elever. Åbenlyse didaktiske orienteringer knyttet fx

til case-arbejdet på hhx eller produktudvikling på htx kan ikke spores i vores undersøgelse. Som nævnt i artiklen om fagsamspil i dette tidsskrift, så er der didaktiske orienteringer i forhold til samspil, som knytter sig til lærernes oplevelser af udbyttet for både eleverne og sig selv, men der kan ikke på dette generelt beskrivende niveau spores præferencer knyttet til uddannelsesprogrammernes formelt-institutionelle profilering. For at blive klogere på, om skolegangen på hf i højere grad tænkes sammen med de menneskelige og sociale forhold, har vi undersøgt, hvordan eleverne opfatter kontakten til deres lærere. På alle fire uddannelser er der enighed om, at man har en god kontakt med en eller flere lærere, dog er andelen en smule højere hos hf-elever og en smule lavere på stx.

Organisationstænkning og ledelsestilgang

Gleerup og Wiedemann (2001) foreslår på baggrund af casestudier gennemført af Wiedemann (2002), at *htx organisationskulturen* er baseret på et pragmatisk virkelighedssyn fokuseret på, hvad der virker. Det svarer for så vidt til den produktorienterede undervisning på htx. Ledelsestilgangen kan yderligere siges at være præget af en praktisk, erfaringsbaseret konsensus. Her overfor finder de *kulturen på hhx* karakteriseret ved en værdi om udvikling – at være på forkant. Er man konkurrencedygtig på det nye inden for fx brugen af it og brugen af nye pædagogiske tilgange? Konkurrenceorientering medfører, at man på hhx var hurtig, når det gjaldt at følge nye vinde også i uddannelsespolitikken. Kulturen omkring ledelse er tilsvarende strategisk. Endelig karakteriserer de *stx-kulturen* som en kultur, der er opstået omkring den videnskabelige sandhedssøgen og lærerens individuelt oplevede ansvar for fagets videnskabelighed. Ledelsestilgangen beskriver de som grundlagt på 'individuel konsensus' med meget plads til kritiske diskussioner og høj grad af individuel frihed for de enkelte lærere (Gleerup 2013, Raae 2012).

Ifølge Gleerup (2013) er det et særligt kendetegn ved hf, at ikke bare læring, men også den ledelsesmæssige beslutningstagning tænkes sammen med de ofte særlige menneskelige og sociale vilkår blandt elever/kursister, se også nedenfor.

Et indblik i forskelle på tilgang til ledelse får vi ved at kigge på lærernes og ledernes opfattel-

se af centrale aspekter af uddannelsesledelse (se tabel 1). Vi har valgt at spørge til organisering af udviklingsarbejde og lærerindflydelse. Der er blandt lærerne bred enighed om, at udviklingsprojekter bidrager til skoleudvikling. Stx, hhx og hf har alle over 80% af besvarelser på i høj grad eller i nogen grad, mens htx ligger lige under 80%. Hvad angår indflydelse, så er der blandt lærerne på alle fire uddannelser bred enighed om, at det er vigtigt at have indflydelse på beslutninger om eget arbejde, fx om hvordan opgaverne løses, og langt de fleste lærere på alle uddannelser oplever også at have indflydelse herpå, hvilket også er et fokusområde for lederne. Lederne giver efter eget udsagn lærerne mulighed for indflydelse på flere områder, hvor forskellene træder frem som følger: flere ledere fra stx end fra de andre uddannelser svarer, at lærerne har mulighed for indflydelse på strategiske prioriteringer; færrest ledere på hhx svarer, at lærerne har mulighed for indflydelse på ressourcer i daglig drift; flere ledere på stx og htx tilkendegiver, at de giver lærerne mulighed for indflydelse på teamorganisering end på hf og hhx. Endelig kan ledelsestilgangen yderligere beskrives ved at se på samarbejde med bestyrelsen, som på stx beskrives på den måde, at bestyrelsen har en 'passende indflydelse på skolens overordnede ledelse', mens både hhx og hf taler om samarbejdet med bestyrelsen som 'aktivt'. Det mest markante svar fra htx-lederne er, at samarbejdet med deres bestyrelser ikke kan besvares med de tilbudte kategorier i skemaet.

Sammenfattende er den professionelle autonomi – forstået som det at have stor indflydelse på måden, hvorpå egne opgaver løses – af stor vigtighed. Gleerups og Wiedemanns påpegnings af en særlig strategisk kultur på hhx, hvor den individuelle autonomi nedtones, kan ikke aflæses i disse svar. Men muligvis kan stx-lederangivelse af lærerindflydelse på strategiske prioriteringer og det forhold, at færrest hhx-ledere angiver, at lærerne har indflydelse på ressourcer i den daglige drift tyde på en sådan forskel? Et problem er dog her, at vi sammenligner organisationer af væsentlig forskellig størrelse og struktur. Hhx og htx er normalt en del af den større koncern, mens stx ofte er en selvstændig, mindre enhed, til tider sammen med hf.

En forskel knytter sig til lederholdning til reformen (se tabel 1). Hhx-lederen tilkendegiver en noget mere positiv holdning, end det

gælder de øvrige ledere. Det korresponderer tilsyneladende med de træk, Gleerup og Wiemann fandt vedrørende den strategiske udviklingsorienterede kultur på hhx. Mindst positive i forhold til reformen er hf-lederne. Måske skal det sættes i forbindelse med, at hfs adgangsgivende kompetence er blevet reduceret noget, idet der nu kræves særlige fagniveauvalg, hvis eksamen skal give adgang til længere videregående uddannelser. Hvis Gleerups påpejning af, at hf er karakteriseret ved en særlig socialt engageret kultur, vil det nærliggende opfattes som en reduktion af de i forvejen udsatte elevers muligheder.

Oplevelsen af reformen hænger naturligvis sammen med, hvordan reformens hensigt læses (se tabel 1). Som det også blev beskrevet i tidsskriftets indledningsartikel viser svarvægningen, at lærerne anser, at hensigten er at ensrette de gymnasiale uddannelser (så de bliver mere lige), at opnå besparelser og at effektivisere. Lederne derimod nævner for alle uddannelsers vedkommende blandt de tre hyppigst valgte: styrkelsen af elevernes faglighed. Derudover nævner lederne styrkede karrierekompetencer, styrket valg af vi-

deregående uddannelser og endelig at gøre uddannelserne ligeværdige. Fraværet af en faglig intention i lærermarkeringer og tilstedeværelsen af samme i ledermarkeringerne kan måske indikere en mere positiv holdning hos lederne end hos lærerne.

Elevsammensætning

Slutteligt skal vi kigge på elevgrundlaget på de fire uddannelser. Før midten af 1960'erne var det en enkeltcifret procentdel af en ungdomsårgang, der fik muligheden for en gymnasial uddannelse (Haue 2004, Rasmussen 2005), hvor en gymnasial uddannelse i dag et naturligt valg for mange. I 2017 søgte således 74% af ungdomsårgangen en af de fire uddannelser. Det har selvfølgelig betydning for uddannelsernes elevgrundlag. Kasperne beskriver, hvordan elevprofilen på hhx har været ligeligt fordelt mellem drenge og piger, og socioøkonomisk har uddannelsen tiltrukket flest elever fra ikke-boglige hjem. Elevgruppen på htx har derimod klart været domineret af drenge. Rekrutteringen har været bredere end stx, men ikke ligeså bred som hhx. Og på stx domineres elevgruppen af piger fra middelklassen. Elev-/kursist-

PÅ KANTEN AF FAG

grundlaget på hf er efterhånden karakteriseret ved, at hf samler de elever op, som ikke har fundet sig til rette på de øvrige uddannelser, og hf har sammenlignet med de øvrige gymnasiale uddannelser haft en lidt højere andel af elever med anden etnisk baggrund (Kaspersen 2013).

Ser vi ud fra vores undersøgelse først på kønsfordelingen, er der overvægt af piger på hf (60%) og stx (58%), mens der er overvægt af drenge på htx (70%) og hhx (59%). Der er ikke nogen særlig forskel, når det kommer til etnicitet, dog måske lidt flere elever på stx med mødre født i andre lande end Danmark (se tabel 1).

Opsamling

En væsentlig og eksplicit politisk intention med reformen fra 2017 er at gøre de gymnasiale uddannelser ligeværdige, hvilket er et budskab, der er gået klart og tydeligt igennem til lærerne på de gymnasiale uddannelser, jf. deres opfattelse af en primær reformintention som 'ensretning'. Budska-

bet i denne artikel er, at de fremhævede og traditionelle forskelle på de fire gymnasiale uddannelser baseret på tidligere analyser af uddannelsesprogrammerne, kun delvis er så markant, at de forskelle fungerer som karakteriserende træk i de uddannelsesmæssige praktikker på de fire gymnasiale uddannelser. Det kunne indikere, at de forskelle og ligheder i læring og udvikling for elever, lærere og skoler, som vi kommer til at arbejde med fremover i vores forskningsprojekt, ikke knytter sig så stærkt til uddannelsesprogrammet som de knytter sig til fx de konkrete praktikker, lærer overbevisninger og elevernes læringsstrategier.

Datagrundlag

Resultaterne af vores undersøgelse fremgår af nedenstående tabel. Der er ikke på nogle af disse sammenhænge testet for statistisk signifikans eller styrken i en eventuel sammenhæng. Det er således en ren beskrivende præsentation af respondenternes svarfordelingen på de deltagende gymnasiale uddannelser.

Tabel 1: data på de anvendte spørgsmål i analyserne

	stx	hhx	htx	hf
Orientering				
Hvorfor har du valgt gymnasiet? (mest hyppigt valg)	Jeg vil have adgang til videregående uddannelse: Valgt=2538, N=3020 Det er vigtigt at uddanne sig. Valgt=2063 N=3020	Jeg vil have adgang til videregående uddannelse: Valgt=939, N=1203 Jeg forventer at kunne bruge det, jeg lærer: Valgt=926. N=1203	Jeg vil have adgang til videregående uddannelse: Valgt=813, N=978 Jeg forventer at kunne bruge det, jeg lærer: Valgt=698. N=978	Jeg vil have adgang til videregående uddannelse: Valgt=827, N=1025 Det er vigtigt at uddanne sig. Valgt=620 N=1025
Hvad forventer du at få ud af gymnasiet? (mest hyppigt valg)	Styrket faglighed, Valgt=1989, N=3020 Personlig udvikling: Valgt =1713 N=3020	Styrket faglighed, Valgt=767, N=1203 Personlig udvikling: Valgt =636, N=1203	Styrket faglighed, Valgt=701, N=978 Personlig udvikling: Valgt =439, N=978	Styrket faglighed, Valgt=612, N=1025 Personlig udvikling: Valgt =564, N=1025
Jeg har god kontakt med en eller flere lærere *) N=5425	Uenig: 406 Neutral: 960 Enig: 1249 N=2615	Uenig: 139 Neutral: 332 Enig: 567 N=1038	Uenig: 103 Neutral: 287 Enig: 488 N=878	Uenig: 99 Neutral: 259 Enig: 536 N=894
Didaktisk fokusering: lærere				
Udsagn om elevernes faglige og personlige læring og udvikling (mest udtalt enighed) *) N=877	Når eleverne lærer at samarbejde med både lærere og elever (95,0% på den positive side af skalaen) N=433	Når eleverne lærer at samarbejde med både lærere og elever (92,4% på den positive side af skalaen) N=122	Når eleverne lærer at samarbejde med både lærere og elever (94,7% på den positive side af skalaen) N=124	Når eleverne lærer at samarbejde med både lærere og elever (91,2% på den positive side af skalaen) N=187

Primære intentioner med den nye reform (tre mest hyppige valg)	At opnå besparelser (valgt=129) At effektivisere (valgt=127) At målrette valget af videreuddannelse (valgt=116) N=433	At ensrette de gymnasiale uddannelser (valgt=40) At effektivisere (valgt=38) At opnå besparelser (valgt=33) N=122	At ensrette de gymnasiale uddannelser (valgt=43) At opnå besparelser (valgt=38) At effektivisere (valgt=36) N=124	At målrette valget af videreuddannelse (valgt=76) At arbejdsmarkedsrette gymnasieudd (valgt=65) At opnå besparelser (valgt=63) N=187
Didaktisk fokusering: ledere				
Første tid efter den nye reform N=114	Lederen er positivt indstillet overfor reformens konkrete initiativer: 24,4% (N=45)	Lederen er positivt indstillet overfor reformens konkrete initiativer: 40,0% (N=15)	Lederen er positivt indstillet overfor reformens konkrete initiativer: 20,0% (N=25)	Lederen er positivt indstillet overfor reformens konkrete initiativer: 3,6% (N=28)
Primære intentioner med den nye reform (tre mest hyppige valg)	At styrke elevernes faglighed (valgt=24) At målrette elevernes valg af videregående uddannelse (valgt=20) At ensrette uddannelserne (gøre dem ligeværdige) (valgt=19) N=46	At styrke elevernes karrierekompetence (valgt=6) At målrette elevernes valg af videregående udd (valgt=5) At styrke elevernes faglighed (valgt=5) **) N=19	At styrke elevernes faglighed (valgt=11) At ensrette uddannelserne (gøre dem ligeværdige) (valgt=10) At styrke elevernes karrierekompetence og almene dannelse (valgt=6) N=30	At målrette elevernes valg af videregående udd (valgt=19) At styrke elevernes karrierekompetence (valgt=18) At styrke elevernes faglighed (valgt=9) **) N=33
Ledelsestilgang: lærere:				
Udviklingsprojekter bidrager til samlet skoleudvikling N=723 (IB 11)	I nogen grad: 141 I høj grad: 140 N=353	I nogen grad: 38 I høj grad: 44 N=97	I nogen grad: 40 I høj grad: 38 N=103	I nogen grad: 61 I høj grad: 70 N=159
Indflydelse, Mest vigtig opgave, sæt 5 krydser (mest hyppigt valgt)	Beslutninger om eget arbejde (fx indflydelse på, hvordan jeg løser mine arbejdsopgaver) Sat X her=343	Beslutninger om eget arbejde (fx indflydelse på, hvordan jeg løser mine arbejdsopgaver) Sat X her=92	Beslutninger om eget arbejde (fx indflydelse på, hvordan jeg løser mine arbejdsopgaver) Sat X her=97	Beslutninger om eget arbejde (fx indflydelse på, hvordan jeg løser mine arbejdsopgaver) Sat X her=152
Oplevet indflydelse på beslutninger om eget arbejde N=689	Ja=326 Nej=11 N=342	Ja=81 Nej=11 N=92	Ja=82 Nej=12 N=97	Ja=137 Nej=9 N=150
Ledelsestilgang: ledere				
Lærerne har mulighed for at have indflydelse på...	Beslutning om deres arbejde ja=45, nej=0, N=45	Beslutning om deres arbejde ja=16, nej=0, N=16	Beslutning om deres arbejde ja=25, nej=0, N=25	Beslutning om deres arbejde ja=26, nej=0, N=26
	Time-/opgave og fagfordeling ja=41, nej=2, N=43	Time-/opgave og fagfordeling ja=10, nej=5, N=15	Time-/opgave og fagfordeling ja=18, nej=4, N=22	Time-/opgave og fagfordeling ja=26, nej=2, N=28
	Teamorganisering ja=32, nej=13, N=45	Teamorganisering ja=7, nej=7, N=15	Teamorganisering ja=12, nej=7, N=15	Teamorganisering ja=20, nej=5, N=25
	Ressourcer i daglig drift ja=20, nej=23, N=43	Ressourcer i daglig drift ja=3, nej=13, N=16	Ressourcer i daglig drift ja=10, nej=9, N=19	Ressourcer i daglig drift ja=14, nej=10, N=24

	Strategiske prioriteringer: ja=37, nej=6, N=43	Strategiske prioriteringer: Ja=8, Nej=8, N=16	Strategiske prioriteringer: ja=12, Nej=10, N=22	Strategiske prioriteringer: ja=13, nej=13, N=26
Mest hyppig holdning til skolebestyrelsen i de forskellige uddannelsesprogrammer N=129	'Bestyrelsen har en passende indflydelse på skolens overordnede ledelse' Valgt= 35, N=46	Skolens ledelse samarbejder aktivt med bestyrelsen' Valgt=9, N=19	'Ingen af de ovenstående udsagn rammer mine holdninger' Valgt=11, N=30	'Skolens ledelse samarbejder aktivt med bestyrelsen' Valgt=20, N=33
Elevgrundlag: køn Dreng i alt: 2708 Piger i alt: 2790 N=5498	Dreng: 1093 Pige: 1531 I alt: 2624	Dreng: 623 Pige: 439 I alt: 1062	Dreng: 630 Pige: 266 I alt: 896	Dreng: 362 Pige: 554 I alt: 916
Elevgrundlag: etnicitet				
Elever født i DK, Født i Norden, EU og andre lande N=5523	DK: 2475 Andre lande: 169	DK: 1011 Andre lande: 55	DK: 846 Andre lande: 51	DK: 842 Andre lande: 74
Mor født i DK Mor født i Norden, EU og andre lande N=5522	DK: 2112 Andre lande: 531	DK: 927 Andre lande: 139	DK: 721 Andre lande: 176	DK: 735 Andre lande: 181

*) der er anvendt en 5-pkt Likert skala, der her præsenteres som en dikotom skala med et neutralt midtpunkt.

**) der er flere end denne svarmulighed, der har dette antal besvarelser

Referencer:

Gleerup, J. (2013). Gymnasiets udvikling i et uddannelsessociologisk og uddannelsespolitiske perspektiv. I Damberg, E.; Dolin, J.; Holten, G. I. & Kaspersen, P. (red). *Gymnasiepædagogik. En grundbog* (p. 50-66). København: Hans Reitzels Forlag

Gleerup, J., & Wiedemann, F. (2001). *De ungdomsgymnasiale læringskulturer - udfordringer under krydspres*. Odense: Dansk Institut for Gymnasiepædagogik, Syddansk Universitet.

Haue, H. (2004). *Almændelse for tiden*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Kaspersen, P. (2013). De fem gymnasieretninger. I Damberg, E.; Dolin, J.; Holten, G. I. & Kaspersen, P.

(red). *Gymnasiepædagogik. En grundbog* (p. 99-127). København: Hans Reitzels Forlag

Rasmussen, J. B. (2005). Gymnasiet og hf - og de andre ungdomsuddannelser. I E. Damberg, *Pædagogik og perspektiv. En gymnasial pædagogik*. København: Hans Reitzel.

Raae, P. (Vol. 3-4 2012). Den nordiske uddannelsesmodel og det danske gymnasium. *Nordic Studies in Education*.

Wiedemann, F. (2002). Skolekultur i gymnasiet. Et kulturanalytisk casestudium med udgangspunkt i det almene gymnasium, HHX og HTX. Odense: Syddansk Universitet (PhD-afhandling).

Ane Qvortrup, Professor
Camilla Kølsen Petersen, Lektor
Peter Henrik Raae, Lektor